

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ХОМЕНКО КАТЕРИНА ПАВЛІВНА

УДК 378.046:005.6:614.23(043.3)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ
(1990–2015)

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Сумському державному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України
МАЙБОРОДА ВАСИЛЬ КАЛЕНИКОВИЧ,
Інститут вищої освіти НАПН України,
радник директора.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЗАЙЧЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
ТИМЧЕНКО АЛЛА АНАТОЛІЙВНА,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,
доцент кафедри педагогіки.

Захист відбудеться «8» червня 2017 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, Київ, вул. Бастіонна, 9, 9-й поверх, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (01014, Київ, вул. Бастіонна, 9).

Автореферат розіслано «5» травня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю.А. Скиба

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасному світі освіта є найважливішим ресурсом і чинником, що забезпечує стабільний розвиток цивілізації. У системі освіти формується інтелектуальний, культурний і духовний потенціал суспільства. Особлива увага до системи сучасної освіти зумовлена тим, що освіта як результат є основою для успішного розв'язання соціально-економічних проблем, розвитку науки і техніки, культури та збереження її надбань.

Одним із основних завдань вищого навчального закладу, як зазначено в Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), є формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах. З огляду на це основну мету вищої освіти можна визначити, як підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня та профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних сферах діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

У світі набувають розвитку процеси інтеграції, інтернаціоналізації, глобалізації та мобільності. Студенти та викладачі мігрують із країни в країну. Рівень освіти в кожній країні залежить від багатьох чинників: економічного розвитку країни, розвитку науки, матеріальної бази вищого навчального закладу та ін. Тому назріла необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності вищої освіти в нових економічних умовах, інтеграції України в міжнародний освітній простір.

Модернізація сучасної системи вищої медичної освіти забезпечує підготовку сучасних лікарів на високому професійному рівні, а також зміну структури і технології такої підготовки.

У сучасних умовах модернізації вищої освіти та її інтеграції у світовий простір виникло нове явище у вітчизняній педагогіці – компетентнісний підхід. У зв'язку з цим усе більше вчених поділяють думку про те, що основним результатом діяльності навчального закладу повинна стати не тільки система знань, умінь і навичок, а набір ключових компетентностей у різних сферах.

Досвід зарубіжних країн з аналогічними соціальними системами, схожими до України історико-політичними та соціально-економічними процесами становить інтерес для компаративного аналізу, особливо це

стосується сусідньої Польщі, в якій з чисельністю населення 38,5 млн. осіб у 132 державних і 321 недержавному вищому навчальному закладі навчається близько 2 млн. студентів, із них лише 30 % – у приватних; близько 80 тис. студентів здобуває освіту в 11 медичних університетах, які є виключно державними.

Окремі аспекти реформування вищої освіти й формування професійної компетентності фахівців в Україні та інших державах відображені в працях таких науковців, як А. Алексюк, Ф. Андрушкевич, В. Андрущенко, В. Артемов, М. Гавран, Л. Горбунова, Л. Гриневич, Н. Дем'яненко, І. Зайченко, І. Зімня, С. Калашнікова, В. Кремень, С. Курбатов, Т. Левченко, В. Луговий, В. Майборода, В. Манько, А. Мушинські, Н. Ничкало, І. Регейло, В. Рябченко, С. Сисоєва, Ю. Скиба, О. Слюсаренко, І. Степаненко, О. Сухомлинська, А. Тимченко, А. Хуторський, О. Ярошенко та ін.

Проблеми медичної освіти та, зокрема вищої, досліджували М. Анкваб, Г. Клішевич, Г. Кліщ, Л. Клос, Р. Конечний, В. Коновалова, Н. Кондратова, І. Круковська, Я. Кульбашна, Ю. Лавриш, Н. Ладнич, Л. Логущ, М. Мруга, Ю. Поляченко, В. Передерій, О. Волосовець, Р. Ступін, А. Тарасова, Т. Гіббс, П. Уліаш та ін.

Проте аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема формування професійної компетентності майбутніх лікарів ще не привернула належної уваги вітчизняних педагогів, а накопичений досвід не дістав об'єктивної оцінки в історико-педагогічній науці. Відсутнє цілісне системне дослідження цієї проблеми. Актуальність дисертаційного дослідження підтверджують виявлені суперечності:

- між традиційною системою підготовки медичних працівників й вимогами сьогодення щодо формування професійної компетентності випускника;
- між підвищенням вимог до професійної компетентності лікарів у сучасних умовах та їх недостатньою готовністю до практичної діяльності;
- між потребою у дослідженнях питань формування професійної компетентності майбутніх лікарів в інших державах як джерела науково-педагогічної інформації та недостатньою кількістю таких досліджень.

Інтеграція України у світовий освітній простір і приєднання до Болонського процесу зумовлюють актуальність і перспективність дослідження вказаної проблеми. Соціальна значущість формування здорової нації свідчить про необхідність реорганізації системи охорони здоров'я та модернізації медичної освіти, зокрема професійної підготовки майбутніх лікарів в Україні з урахуванням досвіду розвитку вищої медичної освіти в країнах Європейського Союзу, членом якого є Польща.

Важливість проблеми формування професійної компетентності майбутніх лікарів, а також недостатня розробленість проблеми зумовили

вибір теми дисертаційного дослідження «**Формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі (1990–2015)**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тем науково-дослідної роботи Сумського державного університету: «Дослідження нових напрямів розвитку професійно спрямованої комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів», 2012–2017 рр., державний реєстраційний № 0112U006016.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Сумського державного університету (протокол від 15 червня 2016 року № 9).

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в науковому узагальненні досвіду формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі й виявленні провідних тенденцій, принципів і закономірностей цього процесу та обґрунтуванні можливостей творчого використання польського досвіду в реформуванні вищої освіти в Україні.

Для реалізації мети дослідження визначено такі *завдання*:

- здійснити історіографічний аналіз джерельної бази та визначити невіршені питання з теми дослідження;
- конкретизувати й модифікувати зміст понять «професійна компетентність лікаря», «формування професійної компетентності», «професіоналізм лікаря»;
- визначити складові професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі;
- обґрунтувати періодизацію й виявити провідні тенденції, принципи та закономірності формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі у визначені періоди;
- окреслити можливості творчого використання позитивного польського досвіду щодо підвищення рівня професійної компетентності майбутніх лікарів у сучасних реаліях України.

Об'єкт дослідження – формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі.

Предмет дослідження – тенденції, принципи та закономірності формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі (1990–2015).

Методи дослідження. Для досягнення мети, визначеної в дисертації, а також вирішення завдань використовувався комплекс таких методів дослідження:

- *аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення* – в процесі вивчення психолого-педагогічної, філософської, навчально-методичної літератури з

проблеми формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі, законодавчих актів України і Польщі з метою визначення теоретико-методологічних основ дослідження, узагальнення педагогічних ідей та фактів;

- *системного аналізу* – для встановлення закономірностей процесу формування професійної компетентності майбутніх лікарів;

- *індукції, дедукції, систематизації* – з метою виявлення тенденцій формування і розроблення складових, а також визначення закономірностей та особливостей професійної компетентності майбутніх лікарів;

- *порівняльно-історичного аналізу* – для забезпечення історичної достовірності одержаних результатів та виявлення в них відмінного, спільного та особливого;

- *термінологічного аналізу* – в процесі відбору, конкретизації термінів, формування їх дефініцій відповідно до специфіки предмета дослідження;

- *педагогічного прогнозування* – під час обґрунтування провідних тенденцій, виявлення можливостей їх розвитку в сучасних умовах;

- *графічних* – для наочної ілюстрації в таблицях, схемах, рисунках результатів дослідження;

- *класифікації, порівняння, формалізації* – для узагальнення результатів дослідження;

- *хронологічного* – з метою встановлення хронологічних меж дослідження.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період із 1990 по 2015 р. Нижня межа дослідження – 1990 р. (прийняття Закону Польщі «Про вищу освіту»), верхня межа – 2015 р. (прийняття Закону про зміни до Закону Польщі «Про вищу освіту»).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

- цілісно висвітлено наукову проблему, яка до цього часу не була предметом спеціального дослідження, історію формування професійної компетентності майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Польщі в період із 1990 по 2015 р.;

- розроблено та обґрунтовано з урахуванням суспільно-політичних, культурно-історичних, соціокультурних, педагогічних детермінант періодизацію генезису професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі, виявлено тенденції та принципи її формування;

- І період (1990–2005 рр.) – *становлення* – характеризується структурно-організаційними тенденціями (створення медичних університетів і вдосконалення професійної підготовки на засадах розвитку демократичних сил; переорієнтація освітнього процесу на особистість; індивідуалізація й інтеграція освітнього процесу; створення умов для

освіти, самоосвіти, самонавчання, самовиховання та саморозвитку впродовж усього життя), що базуються на принципах прозорості, деполітизації, індивідуалізації, гласності;

II період (2005–2011 рр.) – *розвитку* – характеризується змістовно-процесуальними тенденціями (варіативності й творчості авторських програм, форм, методів, засобів та прийомів; наукове обґрунтування планів; домінування самостійної роботи, наукових досліджень, інтерактивних форм і методів навчання і впливу; пріоритет активності та самостійності в навчанні; стабілізація предметів професійного циклу), основними принципами якого є: університетизація, інтернаціоналізація, взаємозв'язок і взаємодія, креативність, деонтологія, праксеологія та модульність;

III період (2011–2015 рр.) – *модернізації* – характеризується актуально-розвивальними тенденціями (модернізація освітнього процесу та професійно-особистісної підготовки лікаря з урахуванням євроінтеграційних прагнень Польщі), що ґрунтуються на принципах гуманізму в поєднанні з високою вимогливістю, реальній автономізації, аксіології та акмеології, клієнтоорієнтованості, спадкоємності поколінь;

конкретизовано та модифіковано понятійно-термінологічну базу формування професійної компетентності майбутніх лікарів, зокрема зміст основних понять: «професійна компетентність лікаря», «формування професійної компетентності», «професіоналізм лікаря» в частині встановлення їх взаємозв'язків і залежностей;

набули подальшого розвитку:

– напрями актуалізації змісту, інтерактивних форм, методів і прийомів формування професійної компетентності майбутніх лікарів у сучасних умовах реформування вітчизняної медичної освіти;

– складові професійної компетентності майбутніх лікарів у вищих навчальних закладах (діяльнісна, когнітивна, комунікативна, мотиваційна, інтернаціональна, гносеологічна, деонтологічна та соціально-психологічна).

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що основні теоретичні положення й висновки дисертації можуть бути використані в подальших історико-педагогічних дослідженнях розвитку вітчизняної медичної освіти, а також стати основою для обґрунтування теоретико-методичних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців інших спеціальностей, застосовуватися в практичній діяльності педагогічних працівників вищих навчальних закладів України.

Основні результати дослідження використано в навчальному процесі Сумського державного університету (довідка про впровадження від 06 грудня 2016 р. №3315), Класичного приватного університету (м. Запоріжжя) (довідка про впровадження від 30 листопада 2016 р. №

2219), Николаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського (довідка про впровадження від 29 грудня 2016 р. № 01-12/27.3/1810), Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка (довідка про впровадження від 30 січня 2017 р. № 164).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях:

міжнародних та за міжнародної участі: «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2014, 2015); «Педагогіка. Наукові пропозиції» («Pedagogika. Projektu naukowe») (Сопот, 2015); «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 2014); «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2015); «Європейський науковий простір: стан, проблеми, перспективи» («European research area: status, problems and prospects») (Рига, 2016).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у дев'яти одноосібних наукових працях, з яких: шість статей у наукових фахових виданнях (дві – в зарубіжних виданнях, одна – у виданні, що індексується в Index Copernicus, Cite Factor, Google Scholar та CEJSH), одна стаття – у збірнику матеріалів Міжнародного академічного конгресу, дві статті – у збірниках наукових праць міжнародних науково-практичних інтернет-конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, висновків, списку використаних джерел (328 найменувань, з яких 84 латиницею), семи додатків. Повний обсяг дисертації становить 237 сторінок, з яких основного тексту – 174 сторінок. Дисертаційна робота містить 11 рисунків, 7 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, методи, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації, публікацій, а також структури й обсягу дисертації.

У **першому розділі** – «*Формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі як науково-практична проблема*» – представлено джерельний аналіз щодо проблеми формування професійної компетентності майбутнього лікаря у Польщі, з'ясовано стан дослідження з обраної тематики.

Аналіз наукових праць, зокрема, монографій, дисертацій, дав змогу виявити, що реформування медичної освіти ставить за мету підготовку випускника, орієнтованого на реальне практичне застосування отриманих знань та вмінь. Результат освіти виявляється у набутих компетентностях. Суспільство вимагає підготовки конкурентоспроможного на ринку праці спеціаліста з високим рівнем професійних компетентностей. Цьому сприяє впровадження компетентнісного підходу, який у розвинених країнах є концептуальною основою професійної підготовки фахівця.

Стратегії сучасного розвитку медичної освіти України розробляються на основі аналізу світового досвіду професійної підготовки медичних працівників. З цього погляду значний науковий та практичний інтерес становить досвід Республіки Польщі (*Rzeczpospolita Polska*). Польща – перша постсоціалістична країна, що підписала Болонську декларацію в 1999 році. Сьогодні ця країна має значні напрацювання у сфері підготовки лікарів завдяки високому рівню медичного обслуговування населення, професіоналізму лікарів, нормативно-правовому забезпеченню діяльності медиків тощо.

У процесі дослідження встановлено, що Польща випереджає Україну як за обсягами і глибиною змін, так і за показниками успішності розв'язання багатьох проблем, зокрема, й освітніх. Менталітет і система цінностей польського та українського народів історично досить близькі, що істотно полегшує запозичення позитивного досвіду і практики наших найближчих західних сусідів.

Авторське бачення проблеми базується на використанні результатів теоретичних праць вітчизняних учених: А. Алексюка, В. Андрущенко, В. Бондаря, Л. Горбунової, Н. Дем'яненко, С. Калашнікової, В. Лугового, В. Майбороди, В. Манька, Н. Ничкало, Ю. Скиби, Ж. Таланової та ін. Особливості формування професійної компетентності фахівців знайшли відображення в монографіях В. Адольфа, В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, І. Круковської, Н. Кузьміної, Я. Кульбашної, С. Курбатова, Т. Левченко, І. Регейло, О. Ярошенко, Т. Олексина.

Наголошено на тому, що до зазначеної проблеми інтерес значно зріс, про що свідчать результати дисертаційних досліджень захищених за останнє десятиліття, в яких висвітлено окремі аспекти вищої освіти: К. Адиширін-Заде, Ф. Андрушкевича, М. Анкваб, П. Бабенко, М. Гавран, О. Голік, Л. Гриневич, Н. Долгової, С. Заскалети, Г. Кліщ, Я. Кульбашної, О. Кучай, Н. Ладнич, В. Майбороди, М. Мруги, І. Нестеренко, Г. Ніколаї, В. Пасічника, Л. Смірної, Ю. Соколович-Алтуної, А. Тарасової, П. Уліаша, Л. Шевчук, О. Шеломовської та ін.

Деякі питання розвитку вищої освіти розглянуто в працях зарубіжних дослідників: М. Армстронга, С. Бергана, М. Боровця, І. Бірлмана, С. Вайдетта та С. Холіфорда, Я. Вілкіна, Дж. Вінтертона,

Я. Вожницького, Я. Возняка, М. Гебановського, Дж. Голді, А. Дові, П. Коттона та Дж. Моррісона, В. Гудмахера, Д. Даковської, Е. Зеєра, І. Зімньої, М. Кенсі, М. Кубат, К. Леві-Лебоєра, Г. Міллера, М. Назаренка, О. Наліткіної, А. Почтовського, М. Рональда та Е. Гандерта, М. Рушкевич, Я. Серковської-Мака, М. Сідор-Жадковської, Л. Сінкевич, Б. Сліверського, А. Спрінгера, М. Трач, Г. Філіповича, А. Хуторського, Т. Чапла, Т. Шульца, Я. Яблецької, Я. Яжвяка.

Проблеми вищої медичної освіти досліджували Т. Бжезіньський, Е. Беганська-Сітек, М. Бугдол, І. Бугай та І. Станчік, Ю. Вороненко та О. Мінцер, Т. Гіббс, А. Домагала, А. Дорофеев, Т. Мягкова та Д. Хворостовська-Винімо, В. Зглічінський, П. Карней, С. Картоні, С. Віллімштейн, Ф. Смолдерс та Дж. Де Конінг, Д. Кжевінська, Б. Клішевич, Л. Клос, І. Круковська, Ю. Лавриш, В. Лоркевич, І. Теул та П. Засадська, А. Шиманська та ін.

Зроблено акцент на тому, що в процесі аналізу 328 джерел, серед яких 12 монографій, 220 статей в журналах й збірниках, 35 дисертацій, 19 наукових і навчально-методичних посібників, 20 нормативних документів, установлено: тема відповідає вимогам сьогодення, була об'єктом уваги науковців, але комплексно не досліджувалась.

У розділі з позицій концептуального підходу охарактеризовано освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти Польщі (ліценціат, магістратура, докторантура).

У висновках до першого розділу на підставі аналізу джерельної бази встановлено недостатність вивчення проблеми формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі та визначено питання, які необхідно вирішити в процесі дослідження.

У **другому розділі** – *«Теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх лікарів»* – визначено загальну методику дисертаційного дослідження, конкретизовано понятійно-термінологічний апарат, охарактеризовано складові професійної компетентності майбутніх лікарів.

Зазначено, що методика дисертаційного дослідження базується на наукових підходах, які запропонували Г. Артемчук, В. Курило, М. Кочерган, А. Конверський, В. Майборода, Л. Пономаренко.

Наголошено на тому, що дослідження проведено на основі компетентнісного, діяльнісного, синергетичного та деонтологічного підходів. Але основна увага зосереджена на компетентністному підході, який вважається основою розвитку сучасної освіти.

Відповідно до теми, мети, об'єкта та предмета визначені етапи дослідження, які коригувалися в процесі його проведення. Дослідження тривало протягом 2010–2016 рр. і проводилося в чотири етапи.

На *першому етапі* – аналітико-ознайомлювальному – визначено тему і завдання дослідження, проведено бібліографічний пошук інформації, проаналізовано та впорядковано первинну наукову інформацію, сформована джерельна база за темою дисертації.

На *другому етапі* – теоретико-пошуковому – обрано напрями дослідження, конкретизовано його завдання та обрано методикау.

Визначено *гіпотезу* дослідження, яка полягає в тому, що виявлення тенденцій, принципів та закономірностей формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі дасть змогу використовувати польський досвід у модернізації вищої медичної освіти в Україні.

На *третьому етапі* – концептуально-моделювальному – з'ясовано теоретико-методологічні основи формування професійної компетентності майбутніх лікарів, обґрунтовано загальну методикау дисертаційного дослідження, здійснено структурно-компонентний аналіз складових професійної компетентності майбутніх лікарів, виявлено провідні тенденції, принципи та закономірності формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі у 1990–2015 рр., здійснено порівняльний аналіз підготовки лікарів у вищих навчальних закладах Польщі та України.

На *четвертому етапі* – прогностично-узагальнювальному – систематизовано й узагальнено результати дослідження, розроблено практичні рекомендації та висновки.

У висновках до другого розділу наголошено, що в процесі дослідження конкретизовано та модифіковано поняття «професійна компетентність лікаря», «формування професійної компетентності», «професіоналізм лікаря» та визначено складові професійної компетентності майбутніх лікарів (діяльнісна, когнітивна, комунікативна, мотиваційна, гносеологічна, інтернаціональна, деонтологічна, соціально-психологічна).

У **третьому розділі** – «*Компаративний аналіз формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі й Україні (1990–2015 рр.)*» – визначено тенденції, принципи, закономірності підготовки лікарів у вищих навчальних закладах Польщі й України, актуалізовано ідеї та досвід вищої медичної освіти в Польщі в контексті реформування вищої медичної освіти України.

Зазначено, що аналіз наукових праць українських і польських учених Л. Грищука, Л. Клос, І. Круковської, Т. Бжезінської, А. Шиманської та інших дав змогу простежити розвиток університетської медичної освіти й формування професійної компетентності лікарів у Польщі та виділити три періоди їх розвитку.

Акцентовано увагу на тому, що перший період (1990–2005 рр.) – становлення та пошук нових підходів до формування професійної

компетентності у вищій медичній освіті Польщі починається з прийняття у 1990 р. нового Закону Польщі «Про вищу освіту». У цьому законі закріпилася автономія вищих навчальних закладів, деполітизація освіти, індивідуалізація освітнього процесу та інші демократичні норми.

Установлено, що для цього періоду характерні структурно-організаційні тенденції (створення медичних університетів і вдосконалення професійної підготовки на засадах розвитку демократичних сил, переорієнтації освітнього процесу на особистість; індивідуалізація й інтеграція освітнього процесу; створення умов для освіти, самоосвіти, самонавчання, самовиховання та саморозвитку протягом усього життя), що базуються на принципах прозорості, деполітизації, індивідуалізації, гласності.

Другий період (2005–2011 рр.) – розвитку змісту професійної компетентності майбутніх лікарів в автономно функціонуючих закладах вищої медичної освіти починається прийняттям у 2005 р. нового Закону Польщі «Про вищу освіту». Новий закон гарантував керівникам вищих навчальних закладів реальну, а не декларовану автономію. Неформальні політичні інтереси вищих навчальних закладів предстали Конференція ректорів польських університетів, а також Конференція ректорів спеціальних вищих навчальних закладів. Організація і зміст навчання у вищих навчальних закладах, як і щорічний прийом абітурієнтів, раніше регулювалися державою. Проте вищі навчальні заклади отримали гарантоване Законом Польщі «Про вищу освіту» право самим приймати рішення щодо визначення критеріїв відбору і правил прийому абітурієнтів. У 2007 р. Міністерством науки і вищої освіти затверджено Стандарти навчання для окремих напрямів і рівнів навчання.

З'ясовано, що для другого періоду притаманні змістовно-процесуальні тенденції (варіативності й творчості авторських програм, форм, методів, засобів та прийомів; наукове обґрунтування планів; домінування наукових досліджень, інтерактивних форм і методів навчання; пріоритет активності і самостійності в навчанні; стабілізація предметів професійного циклу). Основними принципами цього періоду є: університетизація, інтернаціоналізація, взаємозв'язку й взаємодії, креативності, деонтології, праксеології та модульності.

Третій період (2011–2015 рр.) – модернізація форм і методів формування професійної компетентності майбутніх лікарів у вищій медичній освіті Польщі датується 2011 р., прийняттям нової редакції Закону Польщі «Про вищу освіту». Новою редакцією закону встановлюються принципи демократизації, вищі навчальні заклади отримують більше автономії щодо можливості самостійно підписувати угоди щодо навчальної і наукової співпраці, навіть з закордонними організаціями. Для цього періоду характерна модернізація освітнього

процесу й професійно-особистісна підготовка як основа актуально-розвивальних тенденцій. У цей самий період (2012 р.) затверджено Стандарти навчання для напрямів лікарського, лікарської одонтології, фармації, догляду за хворими і акушерства, які сумісні з Розпорядженням міністра науки і вищої освіти від 2007 р. щодо Стандартів навчання для окремих напрямів і рівнів навчання.

Таким чином, третьому періоду властиві актуально-розвивальні тенденції, що ґрунтуються на принципах гуманізму у поєднанні з високою вимогливістю, реальної автономізації, аксіології та акмеології, клієнтоорієнтованості, спадкоємності поколінь.

Порівняння навчальних планів польських та українських вищих навчальних закладів медичного спрямування дало змогу виявити розбіжності в практичній підготовці майбутніх лікарів (табл. 1).

Таблиця 1

Види практик у медичних університетах Польщі та України

Курс	Медичні університети Польщі			Медичні університети України		
	Практика	Години	Пункти ECTS	Практика	Години	Пункти ECTS
I	Канікулярна	120	4	–	–	–
II	Канікулярна	120	4	Догляд за хворим	30	5
III	Канікулярна	120	4	Сестринська	30	4
IV	Канікулярна	120	4	Виробнича лікарська	180	6
V	Канікулярна	120	4	Виробнича лікарська	180	6
VI	Професійна: внутрішні хвороби	240	16	Професійна: внутрішня медицина	360	19
	педіатрія	120	8	педіатрія	150	8,5
	хірургія	120	8	хірургія	180	11,5
	акушерство і гінекологія	60	4	акушерство і гінекологія	90	4,5
	психіатрія	60	4	сімейна медицина	40	3
	медицина порятунку	60	4	гігієна та екологія	40	2,5
	сімейна медицина	60	4	соціальна медицина	50	2,5
	спеціальність, обрана студентом	180	12	курс за вибором	20	4
	Всього	1500	80		1350	76,5

На I курсі українські студенти не мають доступу до хворого. Практика (догляд за хворим) на II курсі проходить упродовж осіннього семестру. Сестринська практика у студентів III курсу також проходить впродовж осіннього семестру. Виробничу практику тривалістю 4 тижні українські студенти проходять лише після IV та V курсів. Навчання на VI курсі відбувається у формі професійної практики за такими предметами: внутрішня медицина, педіатрія, хірургія, акушерство і гінекологія, сімейна медицина, гігієна та екологія, соціальна медицина, курс за вибором.

Водночас студенти польських медичних університетів мають доступ до пацієнтів з першого курсу. З I по V курс вони проходять чотиритижневу канікулярну практику з різних галузей медицини (I курс – догляд за хворим, II курс – сімейна медицина та невідкладна допомога, III курс – внутрішні хвороби, IV курс – інтенсивна терапія та педіатрія, V курс – хірургія та акушерство і гінекологія), а на шостому курсі – професійну практику за такими предметами: внутрішні хвороби, педіатрія, хірургія, акушерство і гінекологія, психіатрія, медицина порятунку, сімейна медицина та за обраною студентом спеціальністю.

Зіставлення характеру і механізмів модернізації систем вищої медичної освіти у Польщі й Україні свідчить про певні відмінності. Головна з них полягає в активності держави у функціонуванні вищої освіти. Менш ніж третина польських вищих навчальних закладів є державними, тоді як в Україні – понад половина. Всі медичні університети Польщі й України є державними.

У процесі дослідження встановлено, що вища освіта Польщі більшою мірою, ніж українська, схильна до міжнародних тенденцій, пов'язаних з посиленням маркетингової орієнтації професійного навчання. Інакше кажучи, вищі навчальні заклади випускають тих фахівців, яких потребує ринок. Орієнтація на ринок праці базується на значній автономії та фінансовій самостійності освітніх і наукових установ. Але необхідно зазначити, що на сьогодні наша країна активно починає розвивати механізми підвищення фінансової і управлінської автономії вищих навчальних закладів.

Модернізація польської системи вищої медичної освіти здійснюється у відповідності до Великої хартії університетів (1988 р.), Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій (1997 р.), Сорбонської декларації (1998 р.), Болонської декларації (1999 р.), Комюніке зустрічі європейських міністрів, які відповідають за вищу освіту (2001, 2003, 2005, 2007, 2009 рр.), Закону Польщі «Про вищу освіту» (2005, 2011 рр.), Стандартів навчання на напрямках: лікарському, лікарської одонтології, фармації, догляду за хворими та акушерства (2012 р.), Програми розвитку вищої освіти та науки (2007, 2015 рр.): упроваджено трирівневу систему вищої освіти, європейську кредитно-трансферну систему, громадськість бере

участь в управлінні освітніми установами і забезпеченні якості освіти тощо.

Порівняння змісту, темпів і характеру модернізації систем вищої медичної освіти Польщі і України, дає підстави констатувати, що зміна соціально-економічної політики позначається на механізмах розвитку вищої медичної освіти і формування професійної компетентності майбутніх лікарів.

Інтеграційні процеси у світовій економіці і тенденція до глобалізації свідчать про те, що молоді фахівці зможуть конкурувати на міжнародному ринку праці лише за умови відповідності системи вищої медичної освіти в Україні вимогам світової спільноти. Інтеграція України в Болонський процес дасть змогу здолати багатолітнє відчуження української освітньої системи від європейського ринку праці та освітніх послуг і створить передумови для встановлення рівноцінних відносин з європейськими партнерами.

У висновках до третього розділу зосереджено увагу на тому, що виявлені тенденції, принципи та закономірності формування професійної компетентності майбутніх лікарів не можна механічно переносити в Україну, яка відрізняється від Польщі специфікою розвитку економіки, освіти й культури, а й ментальністю, психологією та історією.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення і вирішення важливого та актуального завдання, що виявляється в науковому обґрунтуванні тенденцій, принципів і закономірностей формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі (1990–2015 рр.), та визначено можливості використання польського досвіду в реформуванні вищої медичної освіти в Україні. Одержані результати підтвердили гіпотезу, а реалізовані мета й завдання дали підстави сформулювати такі висновки й рекомендації.

1. Аналітико-узагальнювальний огляд вітчизняних і зарубіжних науково-історичних джерел свідчить, що професійний розвиток майбутніх конкурентоспроможних, компетентних фахівців, а особливо майбутніх лікарів, є актуальною, багатоплановою, багатокомпонентною й складною, проте системно не дослідженою проблемою. За результатами аналізу з'ясовано стан розробленості проблеми вітчизняними й зарубіжними науковцями. Виділено основні напрями її вивчення, що дало підстави констатувати відсутність цілісного дослідження з проблеми формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі з 1990 по 2015 р.

2. На основі компетентнісного підходу розроблено авторську концепцію дослідження формування професійної компетентності

майбутніх лікарів у 1990–2015 рр., представлену обґрунтованими послідовними етапами: *аналітико-ознайомлювальним* (визначення теми й завдань дослідження, бібліографічний пошук інформації, аналіз та впорядкування первинної наукової інформації, її систематизація й узагальнення, формування джерельної бази); *теоретико-пошуковим* (вибір напрямів дослідження, визначення гіпотези, формування завдань та методики дослідження); *концептуально-моделювальним* (установлення теоретико-методологічних основ формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі, структурно-компонентний аналіз складових професійної компетентності майбутніх лікарів, виявлення провідних тенденцій, принципів і закономірностей формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі); *прогностично-узагальнювальним* (систематизація, узагальнення й публікація результатів дослідження, розроблення практичних рекомендацій і висновків, визначення перспективних напрямів подальших наукових досліджень).

3. За результатами термінологічного аналізу понять конкретизовано й модифіковано зміст понять «професійна компетентність лікаря», «формування професійної компетентності», «професіоналізм лікаря» у частині встановлення їх взаємозв'язків і залежностей. Зроблено акцент на розумінні професійної компетентності як об'єктивному, динамічно процесуальному явищі, що супроводжує розвиток, саморозвиток і формування компетентностей особистості впродовж усього життя.

– «Професійна компетентність лікаря» – здатність від початку професійної діяльності розуміти характер професійних проблем, освоювати і розвивати інноваційні технології, набувати й використовувати знання, інтегрувати їх за допомогою клінічного мислення, а також передавати їх у процесі комунікації з пацієнтом й колегами, приймати і реалізовувати правильні й відповідальні рішення, керуючись етичними принципами, володіти методами моделювання і самоконтролю, вміти ефективно працювати в команді, реалізовувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, ділові, особистісні якості й самооцінку), постійно саморозвиватись і самовдосконалюватись у продуктивній лікарській діяльності. Професійна лікарська діяльність є одночасно процесом, механізмом і результатом прояву професійної компетентності.

– «Формування професійної компетентності» – процес закономірної послідовної і цілеспрямованої зміни в змісті, структурі вищої медичної освіти, що розпочинається до початку трудової діяльності і триває упродовж усього часу її здійснення.

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця здійснюється через зміст освіти, що містить не лише теоретичну частину, а й практичну, яка сприяє формуванню професійних навичок й умінь у

процесі опанування предмета, а також за допомогою активної самостійної роботи студента.

– «Професіоналізм лікаря» – сукупність професійних умінь, навичок та способів і дій лікаря, що забезпечують високу результативність професійної діяльності, володіння високим професійним рівнем, що постійно розвивається, набуває індивідуальності.

4. Науково обґрунтовано складові професійної компетентності майбутніх лікарів (діяльнісна, когнітивна, комунікативна, мотиваційна, інтернаціональна, гносеологічна, деонтологічна та соціально-психологічна).

5. На основі ретроспективного аналізу, синтезу, індукції, дедукції та узагальнення визначена система розвитку професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі. Обґрунтовано три періоди: перший (становлення) – 1990–2005 рр., другий (розвитку) – 2005–2011 рр., третій (модернізації) – 2011–2015 рр.

У процесі дослідно-пошукової роботи виявлено у визначених періодах провідні тенденції (структурно-організаційні, змістовно-процесуальні та актуально-розвивальні), принципи та закономірності формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі (формування професійної компетентності майбутніх лікарів залежить від системи прийому до вищого медичного навчального закладу, що змінюється, розвивається і залежить від зміни соціально-економічних обставин і національних пріоритетів; методи, форми й засоби формування професійної компетентності майбутніх лікарів закономірно зумовлені завданням і змістом навчання у конкретній ситуації; у процесі формування професійної компетентності фахівців навчання, освіта, учіння, виховання, розвиток закономірно пов'язані із самонавчанням, самоосвітою, самоучінням, самовихованням і саморозвитком; ефективність формування професійної компетентності залежить від умов, у яких вона здійснюється, і єдності всіх суб'єктів освітнього процесу в Польщі).

6. У дисертаційному дослідженні з позицій синергетичного та аксіологічного підходів визначено можливості творчого використання позитивного досвіду розвитку системи вищої медичної освіти та формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі 1990–2015 рр. щодо підвищення рівня професійної компетентності майбутніх лікарів у сучасних реаліях України. Установлено, що система вищої медичної освіти є відкритою теоретично та методично обґрунтованою, послідовною, саморегульовальною та закономірною системою, яка характеризується часовою й регіональною своєрідністю; передбачає взаємозв'язок змісту, форм, засобів, цілей, методів і технологій формування компетентного лікаря на тлі суспільно-політичних і освітніх

чинників відповідно до визначених конкретно-історичних періодів і має професійно-педагогічну спрямованість.

7. Одержані в дисертації наукові результати дають можливість сформулювати практичні рекомендації щодо доцільності використання і впровадження досвіду формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі в сучасній вищій медичній освіті України на таких рівнях:

організаційно-методичному: з метою покращення формування професійної компетентності майбутніх лікарів розробити та модернізувати навчальні плани, програми, систему самостійної роботи студентів з розширенням їх практичної та деонтологічної складових; ввести в освітній процес курс «Медичної деонтології» як нормативної навчальної дисципліни;

науково-теоретичному та практичному: подальші наукові узагальнення й систематизація досвіду формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі, його творче впровадження в медичних навчальних закладах України: поширити співробітництво вищих медичних навчальних закладів з партнерськими вищими медичними навчальними закладами Польщі для забезпечення функціонування освітнього середовища, підтримки мобільності студентів і викладачів, упровадження новітніх технологій та здійснення спільних наукових проєктів.

Виконане дисертаційне дослідження не вичерпує всіх існуючих проблем, пов'язаних із формуванням професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі. До перспективних наукових пошуків можна віднести такі питання: взаємодія системи вищої медичної освіти, науки та бізнесу; підготовка наукових та науково-педагогічних працівників медичної галузі; розроблення нових галузевих стандартів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Хоменко К.П. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти Польщі / К.П. Хоменко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Дод. 1 до вип. 5, т. I (52) : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Київ: Гнозис, 2014. – С. 385–391.

2. Хоменко Е.П. Развитие медицинской науки на Польских землях / Е.П. Хоменко // Наука и мир : междунар. науч. журн. – 2015. – № 3 (19). – Т.3.– С. 80–82.

3. Хоменко К.П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів / К.П. Хоменко // Гуманітарний вісник ДВНЗ

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Дод. 1 до вип. 36, т. II (62) : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Київ: Гнозис, 2015. – С. 321–330.

4. Хоменко К.П. Порівняльний аналіз підготовки лікарів у Польщі та України / К.П. Хоменко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 8 (52). – С. 226–233.

5. Хоменко К.П. Розвиток університетської медичної освіти у Польщі / К.П. Хоменко // Zbiór raportów naukowych. «Pedagogika. Projekty naukowe» – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. – S. 50–56.

6. Хоменко К.П. Тенденції, принципи, закономірності підготовки лікарів у вищих навчальних закладах Польщі / К.П. Хоменко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Вип. 37–1, Т. V (73) : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Київ: Гнозис, 2017. – С. 38–50.

Наукові праці апробаційного характеру

7. Хоменко К.П. Професійна підготовка лікарів в університетах Польщі й України / К.П. Хоменко // “European research area: status, problems and prospects”: proceeding of the International academic congress (Riga, 01–02 September 2016). – Riga, Latvijas Republika: “Latvian student apvieniba”, 2016. – P. 66–69.

8. Хоменко К. Професійна компетентність у підготовці лікарів / К. Хоменко // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії : VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Переяслав-Хмельницький, 29–30 вересня 2014) : [зб. наук. пр.]. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – С. 66–67.

9. Хоменко К. Порівняльний аналіз системи підготовки лікарів у вищих навчальних закладах Польщі та України / К. Хоменко // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : VIII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Переяслав-Хмельницький, 30–31 жовтня 2015) : [зб. наук. пр.]. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 242–246.

АНОТАЦІЇ

Хоменко К.П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів в університетах Польщі (1990–2015) – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Інститут вищої освіти НАПН України, Київ, 2017.

У дисертаційному дослідженні конкретизовано й модифіковано зміст понять «професійна компетентність лікаря», «формування

професійної компетентності», «професіоналізм лікаря» у частині встановлення їх взаємозв'язків і залежностей. Зроблено акцент на розумінні професійної компетентності як об'єктивному, динамічно процесуальному явищі, що супроводжує розвиток, саморозвиток і формування компетентностей особистості впродовж усього життя. Науково обґрунтовано складові професійної компетентності майбутніх лікарів (діяльнісна, когнітивна, комунікативна, мотиваційна, інтернаціональна, гносеологічна, деонтологічна та соціально-психологічна). Установлено динаміку процесу формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі здійснено його періодизацію. Перший період (становлення) – 1990–2005 рр., другий (розвитку) – 2006–2011 рр., третій (модернізації) – 2011–2015 рр. Виявлено провідні тенденції, принципи та закономірності формування професійної компетентності майбутніх лікарів у Польщі у вказані періоди.

Визначено можливості творчого використання позитивного польського досвіду щодо підвищення рівня професійної компетентності майбутніх лікарів у сучасних реаліях України.

Ключові слова: вища медична освіта, медичні університети, майбутні лікарі, професійна компетентність, формування професійної компетентності, підготовка лікарів.

Хоменко К.П. Формирование профессиональной компетентности будущих врачей в университетах Польши (1990–2015)
- Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Институт высшего образования АПН Украины, Киев, 2017.

В диссертационном исследовании конкретизированы и модифицированы содержание понятий «профессиональная компетентность врача», «формирование профессиональной компетентности», «професіоналізм врача» в части установления их взаимосвязей и зависимостей. Сделан акцент на понимании профессиональной компетентности как объективном, динамично процессуальном явлении, который сопровождает развитие, саморазвитие и формирование компетентностей личности в течение всей жизни. Научно обоснованы составляющие профессиональной компетентности будущих врачей (деятельностная, когнитивная, коммуникативная, мотивационная, интернациональная, гносеологическая, деонтологическая и социально-психологическая). Установлена динамика процесса формирования профессиональной компетентности будущих врачей в Польше и осуществлена его периодизация. Первый период (становления) – 1990–2005 гг., второй (развития) – 2006–2011 гг., третий (модернизации) – 2011–

2015 гг. Выявлены основные тенденции, принципы и закономерности формирования профессиональной компетентности будущих врачей в Польше в указанные периоды.

Определены возможности творческого использования положительного польского опыта по повышению уровня профессиональной компетентности будущих врачей в современных реалиях Украины.

Ключевые слова: высшее медицинское образование, медицинские университеты, будущие врачи, профессиональная компетентность, формирование профессиональной компетентности, подготовка врачей.

Khomenko K.P. Formation of professional competence of future physicians in the universities of Poland (1990–2015). - Manuscript.

Thesis for the candidate of pedagogical sciences degree, speciality 13.00.01 – general pedagogy and history of pedagogy, Institute of Higher Education, NAES of Ukraine, Kyiv, 2017.

The thesis is devoted to a modern problem of professional competence formation of future physicians in Polish universities.

Based on the analysis of the problem the state of its elaboration is revealed, it is determined that done, that is not enough developed and not developed by national and foreign scientists. The basic directions of problem study are defined that allows to ascertain the absence of a holistic study on the problem of formation of professional competence of future physicians in Poland from 1990 to 2015.

On the basis of terminological analysis the definitions of "professional competence of a physician", "formation of professional competence", "professionalism of a physician" are improved and concretized in terms of establishing their relationships and dependencies.

"Professional competence of a physician" is the ability from the beginning of professional activity to understand the nature of professional problems, to learn and to develop innovative technologies, to acquire and use the knowledge to integrate them with the help of clinical thinking, and teach them in the process of communication with patients and colleagues, to accept and implement the right and responsible decisions based on ethical principles, to use methods of modeling and self-control, to be able to work effectively in a team, to realize personal potential, to be constantly self-developing and self-improving in the productive medical activity. Professional medical activity is jointly a process, mechanism and result of the professional competence.

"Formation of professional competence" is the process of law-consistent and purposeful change in the content, structure, that begins at the beginning of employment and continues throughout the time of its execution.

"Professionalism of a physician" is a set of professional skills, methods, ways and physician actions, providing high performance of professional activity, possession of a high level of profession. It constantly evolves and becomes individual.

The components of professional competence of future physicians are scientifically justified in thesis research (active, cognitive, communicative, motivational, international, epistemological, deontological, social and psychological).

Based on a retrospective analysis, synthesis, induction, deduction and generalization the dynamics is defined of the formation process of professional competence of future physicians in Poland. The three periods are identified: the first (formation), 1990–2005; the second (development), 2006–2011; and the third (modernization), 2011–2015. The periodization is determined and the main trends, principles and laws of professional competence formation of future physicians in Poland in certain periods are revealed.

The study defines the major trends in certain periods (structurally-organizational, content-procedural and really-educational), the principles and laws of professional competence formation of future physicians in Poland (the professional competence formation of future physicians depends on the system of admission to higher medical institutions that changes, develops and depends on the changes in the socio-economic circumstances and national priorities; methods, forms and ways of professional competence formation of future physicians are caused naturally by objective and content in a particular situation; during the process of professional competence formation of experts the training, education, development with a self-learning, self-education, and self-development are naturally related; efficiency of formation of professional competence depends on the conditions in which it is carried out and the unity of all the subjects of the educational process in Poland).

From the viewpoint of the synergetic and axiological approaches the opportunities are determined for creative use of positive experience in the process of formation of professional competence of future physicians in Poland 1990-2015 in order to increase the level of professional competence of future physicians in modern realities of Ukraine. It is open both theoretically and methodologically based, consecutive, self-regulated and natural system, characterized by time and regional originality; it provides correlation of content, forms, tools, goals, methods and technologies of formation of a competent physician on the background of socio-political and educational factors, in accordance with certain specific historical periods and it is characterized by professional and pedagogical orientation.

Key words: higher medical education, medical universities, future physicians, professional competence, formation of professional competence, training of physicians.